

Editoriaal

Het kind en het Veilig Huis

23 november 2023. Het congres ‘Samenwerken aan een veilig(e) (t)huis’ gaat van start.¹ De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme zal de volgende dag officieel de opening van vijf bijkomende ‘Veilige Huizen’ – tegelijk met de naamswijziging voor de vroegere Family Justice Centers – aankondigen. Dit brengt het totaal op negen.

1. WAT IS DAT, ZO’N VEILIG HUIS?

Op de website van het Agentschap Justitie en Handhaving lezen we: *“Veilig Huis, ook gekend onder de vroegere naam Family Justice Center (FJC), is er voor gezinnen waarbinnen sprake is van ernstige conflicten die leiden tot geweld. Jij en je gezin werden aangemeld bij Veilig Huis omdat een hulpverleningsorganisatie zich zorgen maakt. Ofwel heeft de politie je aangemeld omdat ze één of meerdere keren is tussengekomen. Het vertrekpunt is steeds een bezorgdheid en de wens om jou en je gezin te helpen. Belangrijk: als Veilig Huis richten we ons op iedereen die betrokken is. Er gaat bijzondere aandacht naar de veiligheid en het welzijn van de kinderen.”*²

Een Veilig Huis is volgens artikel 3 van het Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen³: *“een regionale netwerkorganisatie die bestaat uit een multidisciplinair team van professionals, inhoudelijk aangestuurd door een coördinator, waarbij minstens het Agentschap Justitie en Handhaving, een lokaal bestuur, het Agentschap Opgroeien, een centrum algemeen welzijnswerk (...) en een vertrouwenscentrum kindermishandeling (...), betrokken zijn. De partners binnen de netwerkorganisatie zijn niet hiërarchisch ten opzichte van elkaar gepositioneerd. Het Veilig Huis engageert zich bovendien om een nauwe samenwerking met het openbaar ministerie en de politiediensten (...) na te streven. De doelstelling van een Veilig Huis bestaat erin intrafamiliaal geweld op een duurzame, gecoördineerde en doeltreffende wijze aan te pakken door een optimale intersectorale samenwerking vanuit de betrokken diensten. Per gerechtelijk arrondissement wordt er minstens één Veilig Huis opgericht. De coördinatie van een Veilig Huis kan door het Agentschap Justitie en Handhaving of door een lokaal bestuur samen met het Agentschap Justitie en Handhaving worden opgenomen. De coördinator wordt door het Agentschap Justitie en Handhaving dan wel door het lokaal bestuur aangeduid en tewerkgesteld. Er wordt over gewaakt dat de coördinator over de nodige competenties inzake verantwoordelijkheid, discretie en integriteit beschikt.”*

¹ Programma internationale conferentie ‘Samenwerken aan een veilig(e) (t)huis: multidisciplinaire centra en de aanpak van gendergerelateerd en intrafamiliaal geweld’, www.law.kuleuven.be/linc/activiteiten/conferentie-23-en-24-november-2023-nl.pdf.

² www.vlaanderen.be/veilig-huis/wat-biedt-veilig-huis (laatst geraadpleegd op 13 februari 2024).

³ Ontwerp van decreet tot oprichting en regeling van de Veilige Huizen, VR 2024 0202 DOC.0127/2. Dit ontwerp van oprichtingsdecreet ligt nu bij het Vlaams Parlement.

Artikel 4 omschrijft de opdrachten van het Veilig Huis:

“1° (...) intersectorale samenwerking en (...) geïntegreerde aanpak van complexe en ernstige situaties van intrafamiliaal geweld die een multidisciplinaire samenwerking tussen politie, justitie en hulpverlening vereisen;

2° (...) een cliëntgericht aanbod, dat minstens bestaat uit:

- a) risico-inschatting, dossiervorming en afstemming rond cliëntsystemen (...);*
- b) trajecten (...) faciliteren, ondersteunen, actief aanbieden en opvolgen op een aanklappende en outreachende manier, met oog voor alle betrokkenen en een verhoogde aandacht voor de minderjarigen, waarbij eventueel een beroep kan worden gedaan op de werking en de expertise van de gemandateerde voorzieningen (...) integrale jeugdhulp;*

3° deskundigheidsbevordering van professionals, die minstens bestaat uit:

- a) (...) advies en consult (...) voor (...) aanmelding bij een Veilig Huis en (...) samenwerking tussen politie, justitie en hulpverlening;*
- b) (...) vergroten van de kennis en expertise van professionals over intrafamiliaal geweld (...);*

4° (...) een aanvullend aanbod inzake intrafamiliaal geweld, rekening houdend met de taken en de werking van de bestaande hulpverleningsorganisaties en gebaseerd op lokale noden (...).”

Artikel 5 somt op aan welke criteria moet worden voldaan om een traject op te starten met een cliëntstelsel:

“1° (...) verhoogd risico op herhaald intrafamiliaal geweld (...);

2° intersectorale infodeling en casuoverleg tussen kernpartners is noodzakelijk om de cyclus van intrafamiliaal geweld te doorbreken;

3° (...) nood aan een afgestemde aanpak tussen de kernpartners (...).

Bij (...) geweld waarbij minderjarigen betrokken zijn, worden steeds de gemandateerde voorzieningen (...) geraadpleegd en betrokken bij de risico-inschatting omtrent de noodzakelijkheid van een casuoverleg en de beslissing over de noodzakelijkheid van een intersectoraal traject door een Veilig Huis.

Bij de beoordeling (...) wordt bekeken of het meest aangewezen is om de casus rechtstreeks bij de hulpverlening aan te melden, dan wel aan te haken aan reeds lopende hulpverlening of begeleiding, dan wel de casus op te nemen binnen het Veilig Huis en een intersectoraal traject te starten.”

De Vlaamse Regering kan organisaties subsidiëren die activiteiten organiseren of ondersteunen die bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstelling van de Veilige Huizen en kan een lokaal bestuur, een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) en/of een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) aanduiden om taken op te nemen binnen een Veilig Huis en daarvoor personeelsmiddelen voorzien.⁴

Binnen een Veilig Huis kan een casuoverleg conform artikel 458ter van het Strafwetboek worden georganiseerd.⁵ In het ontwerp worden 23 partners opgesomd

⁴ Art. 7 Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen.

⁵ Art. 9 Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen.

die aan een casusoverleg kunnen deelnemen: agentschappen en voorzieningen uit allerlei sectoren, scholen, politie, parket, gevangenissen, ziekenfondsen, OCMW's, en andere organisaties die nodig worden geacht.⁶ Het ontwerp legt voor geen enkele organisatie de verplichting op om deel te nemen aan een casusoverleg.⁷

Kortom: het uitgangspunt voor het Veilig Huis is partnergeweld, en hoe dit best te remediëren met de inzet van zowel hulpverlening als justitie en politie. Ook situaties van kindermishandeling kunnen aanleiding geven tot een aanmelding bij een Veilig Huis. Sowieso gaat het om situaties waarbij zowel politie als hulpverlening betrokken zijn, wanneer een aanpak vanuit één invalshoek tekortschiet. Het gaat om een 'ketenaanpak', die een beter resultaat zou moeten opleveren.

2. WAT IS EEN KETENAANPAK?

In de nota aan de Vlaamse Regering bij het Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen wordt ketenaanpak op als volgt omschreven: *“De ketenaanpak staat voor een totaalbenadering waarbij partners – politie, parket, justitiehuis, centrum algemeen welzijnswerk (CAW), openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (OCMW), Opgroeien, Vertrouwen- en Centrum Kindermishandeling, centrum geestelijke gezondheidszorg (CGG) ... – need-to-know informatie delen, gezamenlijk risico's inschatten, expertise bundelen, een plan van aanpak maken, interventies grondig op elkaar afstemmen en voor de nodige regie en opvolging zorgen. Een casusregisseur neemt de coördinatie op, stemt af met de betrokken diensten en cliënten, en waakt over de uitvoering van het plan van aanpak. Een ketenaanpak zorgt dus voor overzicht en vermijdt dat diensten naast elkaar werken.”*⁸

Een voordeel zou 'meer daadkracht' ten opzichte van daders zijn, door de aanwezigheid van politie en openbaar ministerie in het overleg (Van den Broeck, 2017).

3. AANDACHT VOOR DE KINDEREN?

Ook al ligt de nadruk dus vooral op het partnergeweld is er in de aanpak van de Veilige Huizen wel degelijk aandacht voor de kinderen, ook als zij zelf geen rechtstreeks slachtoffer zijn. Ouders staan niet altijd stil bij de gevolgen van intrafamiliaal geweld op kinderen, of denken dat kinderen hiervan geen besef hebben (Leeman & Van Hoorde, 2023). De impact van een onveilige thuissituatie werd onderzocht door het Verwey-Jonker Instituut (Nederland) gedurende een achttal jaren (Steektee et al., 2020). Baanbrekend in dat opzicht was het Amerikaanse (San Diego) onderzoek uit 1998 van Vincent Felitti, Robert Anda en anderen over de 'Adverse Childhood Experiences' en de levenslange gevolgen ervan voor leefstijl en gezondheid (Felitti et al., 1998). Pediater Nadine Burke Harris licht toe hoe trauma in de kindertijd levenslange nadelige effecten heeft in een invloedrijke TED-talk uit 2014.⁹

⁶ Art. 10 Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen.

⁷ Zie Adv.RvS 10 januari 2024, nr. 74.664/16 over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'tot oprichting en regeling van de Veilige Huizen'.

⁸ Nota aan de Vlaamse Regering betreffende het ontwerp van decreet tot oprichting en regeling van de Veilige Huizen. Definitieve goedkeuring, VR 2024 0202 DOC.0127/1, 9.

⁹ Te bekijken via www.ted.com/talks/nadine_burke_harris_how_childhood_trauma_affects_health_across_a_lifetime?language=n.

Dichter bij huis maakte het VK Antwerpen een sprekende kortfilm ‘Bewijsstuk A’ over de impact van indirect geweld op kinderen.¹⁰

Vlaams Minister Zuhail Demir verwees naar de positie van kinderen in haar persverklaring in november: *“In 10 procent van de gevallen van intrafamiliaal geweld zijn kinderen immers zelf het slachtoffer, terwijl ze in 30 procent getuige van het geweld zijn.” “Via een gezamenlijke aanpak lukt het steeds beter om de vaak vicieuze cirkel van geweld binnen gezinnen te doorbreken”, zegt de minister.* *“Blijven investeren in die multidisciplinaire teams en die aanpak, waarbij we aan de slag gaan met het hele gezin, is dus essentieel. Op die manier kunnen we nieuw geweld voorkomen en slachtoffers beter beschermen, met extra aandacht voor de kinderen.”* (Dewaele, 2023; X, 2023).

4. INSTROOM EN RICHTLIJNEN VAN HET PARKET BIJ PARTNERGEWELD

Op de internationale conferentie ‘Samenwerken aan een veilig(e) (t)huis’ in november 2023 vermeldden Nienke Scholten en Valerie Swennen (2023) in de sessie over ‘De rol en aanpak van politie en parket binnen het Family Justice Center’ dat de instroom hetzij na een proces-verbaal, hetzij na een melding op basis van artikel 458bis of artikel 458ter van het Strafwetboek gebeurt. Wat dergelijke melding inhoudt, lees je welomschreven in de wegwijzers beroepsgeheim van het Instituut Sociaal Recht van de KU Leuven (Versweyvelt & Put, 2018).

De werkwijzen van de FJC’s zijn niet identiek. Nederlandse onderzoekers beschreven het als volgt: *“Zo wordt bijvoorbeeld in Limburg vooral gewerkt op basis van politiemeldingen, terwijl in Antwerpen meer gedacht wordt aan een one stop shop, waarbij ook andere partijen aan kunnen kloppen. In Mechelen zou weer meer het accent op de preventie liggen. Die verschillen in aanpak hebben onder meer te maken met lokale verschillen in de werkwijzen van de politie. (...) De boodschap die wij uit literatuur en gesprekken halen is, dat het hier om ‘werk in uitvoering’ gaat: we hebben enthousiaste professionals gesproken, die de gedachte van een geïntegreerd hulpverleningsaanbod aan gezinnen in moeilijkheden aan het hart gaat, maar daarbij ook nog de nodige mitsen en maren zien.”* (Janssen et al., 2020: 211-212)

Over de positie van kinderen bij partnergeweld gaat het ook in de richtlijnen die de Minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal geven in de gemeenschappelijk omzendbrief COL 4/2006 betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld.¹¹ In die omzendbrief lezen we:

“VIII. BESCHERMING VAN DE KINDEREN

Er moet bijzondere aandacht besteed worden aan de situatie van de kinderen die deel uitmaken van het gezin, gelet op de gevolgen die het geweld op hen kan hebben op fysiek, psychisch en/of emotioneel vlak. Dergelijke gevolgen kunnen zich manifesteren ongeacht of de kinderen aan dit geweld blootgesteld werden dan wel er rechtstreeks slachtoffer van werden.

De kinderen die deel uitmaken van het gezin, zijn de minderjarige nakomelingen van de partners of van één van hen, die bij hen wonen of gewoond hebben. Volgende maatregelen zullen getroffen worden om deze kinderen te beschermen.

¹⁰ Te bekijken via www.weliswaar.be/bewijsstukA.

¹¹ Omz. nr. COL 4/2006 van de Minister van Justitie en het College van procureurs-generaal van 12 oktober 2015 betreffende het strafrechtelijke beleid inzake partnergeweld, www.om-mp.be/nl/omzendingen.

A. OP HET NIVEAU VAN DE POLITIONELE TUSSENKOMST

Wanneer een klacht met betrekking tot partnergeweld op het politiekantoor ontvangen wordt of tijdens een tussenkomst op de plaats van het geweld zelf, ziet de politieambtenaar erop toe dat:

- alle kinderen van het gezin geïdentificeerd en in het proces-verbaal vermeld worden;
- de effectieve aanwezigheid van de kinderen op het moment van de feiten nagegaan wordt, evenals de mate waarin zij bij deze feiten betrokken waren en de vastgestelde of mogelijke gevolgen van dit geweld op deze kinderen;
- indien het kind rechtstreeks slachtoffer van het geweld werd, een afzonderlijk proces-verbaal opgemaakt wordt waarin het kind als “slachtoffer” aangeduid wordt;
- de afdeling Jeugd en Gezin over de klacht ingelicht wordt, indien er binnen de betrokken politiezone zo'n afdeling bestaat.

B. OP HET NIVEAU VAN HET PARKET

Na ontvangst van het afschrift van het proces-verbaal wordt (worden) de betrokken minderjarige(n) in de PJP-applicatie van de afdeling Jeugd en Gezin van het parket geregistreerd als “minderjarige in een verontrustende situatie”.

De magistraat van de afdeling Jeugd en Gezin die belast is met het dossier, gaat na of het nodig is om op te treden op basis van de wetgeving met betrekking tot de jeugdhulp.

Nadien zal de magistraat die belast is met het strafdossier erop toezien dat aan de magistraat die belast is met het dossier Jeugd en Gezin alle informatie wordt meegedeeld die relevant is met het oog op de te nemen beschermingsmaatregelen ten aanzien van de kinderen (beslissingen die tegen de dader genomen werden, onderzoeksverslagen, deskundigenonderzoeken, nieuwe feiten, ...).

De magistraat van de afdeling Jeugd en Gezin licht zijn collega eveneens in over de maatregelen die t.a.v. de kinderen genomen werden en over alle elementen die hem kunnen helpen bij de oriëntatie van het dossier.

Bij een burgerlijke procedure voor de familiekamer van de familie- en jeugdrechtbank informeert de magistraat van de afdeling Jeugd en Gezin de rechter over alle elementen waarover hij beschikt die het bestaan van het partnergeweld aantonen.

Deze informatie-uitwisseling en de contacten tussen deze magistraten moeten de coherentie tussen de strafvordering, de burgerlijke vordering en de beschermingsmaatregelen garanderen.¹²

Scholten en Swennen (2023) verduidelijkten in hun sessie dat er sinds 2015 processen-verbaal ‘familiale twist’ opgemaakt worden, ook wanneer er nog geen strafbare feiten zijn gepleegd. Voorheen werd soms de boodschap gegeven dat de politie niet kon optreden zolang er niets strafbaars was gebeurd. Wanneer er zich dan na verloop van tijd toch een ernstig misdrijf voordeed, kon dit leiden tot seponering van het strafdossier of een minder zware veroordeling, onder de indruk dat het om een ‘eenmalige gebeurtenis’ ging. De bedoeling van deze processen-verbaal ligt in een dossieropbouw, met een tijdslijn van de relatie en de incidenten die zich voordoen voordat het tot een (ernstig) misdrijf komt. Het gaat om beeldvor-

¹² Ibid, 26-28.

ming met betrekking tot het gezin, het opmerken van rode vlaggen rond ‘coercive control’ (in het Nederlands vertaald als ‘intieme terreur’) en het verzamelen van achtergrondmateriaal voor (latere) beslissingen in verband met strafvervolgning of andere maatregelen (Denis, 2023). Met deze informatie kan een onderscheid gemaakt worden tussen een ernstig conflict (groen), wederkerig geweld uitgelokt door stressfactoren of andere triggers (oranje) en een patroon van controle en dwang (rood).

5. CASUSCOÖRDINATIE, JEUGDHULPRECHT, SOCIAAL WERK EN STRAFRECHT

De nota aan de Vlaamse Regering bij het Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen stelt met betrekking tot de inschatting van de dossiers die in aanmerking komen voor casuscoördinatie: *“Binnen de Veilige Huizen zal worden gebruik gemaakt van een uniforme, getrapte risico-inschatting. Er wordt daarbij vertrokken van de COL 15/2020, goede praktijken uit de risicotaxatie door de gemandateerde voorzieningen, de ketenaanpak- en FJC-werking en actuele inzichten uit wetenschappelijk onderzoek, wat bovendien afgetoetst werd met de UCLL.”*¹³ Hoe de partners bij het casusoverleg in het Veilig Huis afspraken maken over de meest aangewezen aanpak, is voor de buitenwereld niet steeds duidelijk.

Hoe verhoudt het strafrechtelijke kader gericht op de (vermoedelijke?) daders en hun uithuiszetting door tijdelijk huisverbod zich ten opzichte van de (gerechtelijke) jeugdhulp voor de betrokken kinderen? De Raad van State stelt in zijn advies van 10 januari 2024 bij het Ontwerp van oprichtingsdecreet Veilige Huizen het volgende: *“Artikel 5, tweede lid, van het voorontwerp bepaalt dat bij situaties van intrafamiliaal geweld waarbij minderjarigen betrokken zijn steeds de gemandateerde voorzieningen (...) worden geraadpleegd en betrokken bij de risico-inschatting omtrent de noodzakelijkheid van een casusoverleg en de beslissing over de noodzakelijkheid van een intersectoraal traject door een Veilig Huis. (...) het decreet van 12 juli 2013 bevat zelf een regeling waarbij gemandateerde voorzieningen verontrustende situaties onderzoeken en opvolgen bij een aanmelding door jeugdhulpaanbieders (...) of na een kennisgeving door het openbaar ministerie, door de minderjarige, zijn ouders of (...) zijn opvoedingsverantwoordelijken, zijn vertrouwenspersoon of door een dienstverlener. Er wordt het best verduidelijkt hoe beide regelingen zich tot elkaar verhouden.”*¹⁴

Gerechtelijke jeugdhulp kan opgelegd worden zonder dat er sprake is van een (bewezen) misdrijf: verontrusting volstaat. Maar er is ook vrijwillige jeugdhulp mogelijk, zelfs al is er een strafrechtelijke vervolging aanhangig tegen een ouder of een veroordeling uitgesproken. Door de aanwezigheid van politie en openbaar ministerie biedt de aanpak van een Veilig Huis een (strafvervolgings-)stok achter de deur om geweld te doen stoppen. Het openbaar ministerie houdt vast aan de eigen appreciatie om al dan niet over te gaan tot strafvervolgning van de vermoedelijke dader(s), zoals ook blijkt uit het advies van het College van procureurs-ge-

¹³ Nota aan de Vlaamse Regering betreffende het ontwerp van decreet tot oprichting en regeling van de Veilige Huizen. Definitieve goedkeuring, VR 2024 0202 DOC.0127/1, 3.

¹⁴ Adv.RvS 10 januari 2024, nr. 74.664/16 over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap ‘tot oprichting en regeling van de Veilige Huizen’, nr. 17.

neraal van 2 oktober 2023.¹⁵ Kan met hulp van de OCMW's en CAW's vanuit het Veilig Huis worden bijgedragen aan het verminderen van structurele stressfactoren zoals gebrekkige huisvesting, onvoldoende inkomen, onmogelijke werkuren, handicap, overmatige schuldenlast ..., die het risico op agressie verhogen (Berg en Mul, 2022)?

6. WAT MET HET KIND?

Op hetzelfde congres werd ook de methodiek 'Kindreflex' gepresenteerd door Liv Leeman en Kim Van Hoorde (Leeman & Van Hoorde, 2023).¹⁶ Hierbij wordt bij problemen van volwassenen, expliciet en van bij het eerste gesprek, ook gepeild naar hun ouderrol en naar het welzijn van de kinderen. De Kindreflex is in de eerste plaats bedoeld voor hulpverleners die werken met volwassen cliënten (ziekenhuizen, CAW's, justitieassistenten en geestelijke gezondheidszorg). Via de volwassen cliënt spelen hulpverleners in op het welzijn van de kinderen. De Kindreflex wil professionals helpen om verontrustende gezinssituaties te detecteren en de veiligheid zo snel mogelijk te herstellen. Het steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin onderbouwde deze aanpak voor de geestelijke gezondheidszorg en deze vindt ook in andere settings toepassing (Coppens et al., 2018).

Worden de kinderen zelf betrokken of gehoord in het Veilig Huis? In het personeelsplan van het Agentschap Justitie en Handhaving zijn weliswaar zeven kinderpsychologen voorzien.¹⁷ De taak van deze kinderpsychologen ligt in ondersteuning, opleiding van en overleg met de casusregisseurs en partners. Zij bewaken het kindperspectief bij cliëntgesprekken. Voor de begeleiding van de kinderen staan de voorzieningen van de jeugdhulp in, zoals andere partners andere aspecten van begeleiding opnemen.

7. VERGELIJING MET ANDERE PRAKTIJEN IN EUROPA

Barnahus (Children's House) is het toonaangevende Europese model bij (seksueel) misbruik van kinderen. Het brengt alle relevante diensten (justitiele, zorg, medisch) onder één dak samen om secundaire victimisering te voorkomen en voor elk kind een effectieve reactie te waarborgen. Het doel is een gecoördineerde, parallelle aanpak in strafonderzoek en onderzoek naar het welzijn van het kind evenals bescherming, herstel en gerechtigheid voor minderjarige slachtoffers, op een kindvriendelijke en veilige manier. Barnahus maakt deel uit van het jeugdhulpsysteem, maar kan ook toegevoegd worden aan andere diensten. Het kan op zich bestaan, of binnen een breder kader. Het Barnahus-model werd in Europa voor het eerst gelanceerd in IJsland in 1998. Het vond inspiratie in het Child Advocacy Center-model uit de Verenigde Staten.

¹⁵ Memorie van Toelichting bij het ontwerp van decreet tot oprichting en regeling van de Veilige Huizen, VR 2024 0202 DOC.0127/3, 13-14.

¹⁶ Zie ook <https://kindreflex.be/>.

¹⁷ Nota aan de Vlaamse Regering betreffende het personeelsplan voor het Agentschap Justitie en Handhaving, VR 2023 2212 DOC.1910/1BIS.

Binnen een Barnahus werkt een multidisciplinair team samen over de grenzen van sectoren. Justitie, strafrechtelijke actoren, jeugdhulp en andere sociale diensten, medische professionals en geestelijke gezondheidszorg vermijden een opeenstapeling van verhoren. Dit doen ze door een gecoördineerde aanpak waar verschillende aspecten tegelijk of logisch opeenvolgend worden bevraagd of aangeboden.¹⁸

Een Barnahus kent een ‘4 kamers’ opzet. De eerste kamer is de jeugdbeschermingskamer. Een jeugdhulpverlener of sociale dienst biedt daar een inschatting van verontrusting en acuut risico. De hulpverlener observeert ook het forensisch interview en engageert zich in samenwerking overheen beleidsdomeinen, in planning en in casemanagement. De tweede kamer is de strafrechtkamer, waar een gespecialiseerde professional het kind verhoort. Dit forensisch interview is bestemd voor de rechtbank. Het verhoor wordt opgenomen en kan later opnieuw gebruikt worden. De derde kamer is de lichamelijke welzijnskamer. Een gespecialiseerd medisch team met kinderartsen en verpleegkundigen zorgt voor een (forensisch) medisch onderzoek. De vierde kamer is de geestelijk welzijnskamer. Hier is plaats voor diagnose, therapie en ondersteuning door gespecialiseerde werkers in de geestelijke gezondheidszorg of kinderpsychiatrie.

Ondertussen bestaan er een vijftigtal Barnahus-locaties in Noord-Europa, die gesubsidieerd en ondersteund worden door de Europese Unie en de Raad van Europa.

Op het niveau Raad van Europa zijn volgende evoluties vermeldenswaardig:

- Kinderen beschermen tegen geweld, met inbegrip van seksueel misbruik, is een van de doelen in de ‘Strategy for the Rights of the Child 2022-2027’ van de Raad van Europa (Council of Europe, 2022).
- Op 28 september 2023 werd een overzichtsonderzoek gelanceerd door de Raad van Europa (Council of Europe, 2023). Deze actie maakt deel uit van de inspanningen van de Raad om het Barnahus-model te bevorderen. Zo wil de Raad ervoor zorgen dat het belang van het kind voorop staat in strafonderzoeken en -procedures, en dat ondersteuning wordt geboden aan minderjarige slachtoffers en getuigen van geweld in een kindvriendelijke en veilige omgeving. Een kindvriendelijke justitie krijgt zo ten volle uitwerking.
- Vlaanderen keurde de nieuwe aanbeveling van het Committee for the Rights of the Child (CDENF) van de Raad van Europa over het versterken van rapportagesystemen inzake geweld tegen kinderen goed (Committee of Ministers, 2023).¹⁹ De toelichting bij de aanbeveling focust voor de opvolging van meldingen van geweld tegen kinderen op gespecialiseerde professionals.²⁰ Ook Barnahus komt hier expliciet aan bod: *“The Barnahus model, originating in Iceland, can be seen as one of the most successful child-friendly models offering a holistic and integrated approach responding to reports concerning cases of VAC (violence against children). This model has*

¹⁸ De Raad van Europa heeft hieromtrent een kortfilm gemaakt, zie www.coe.int/en/web/children/-/council-of-europe-celebrates-international-children-s-rights-day-by-launching-a-new-video-on-barnahu.

¹⁹ Aanbeveling CM/Rec(2023)8 van 6 september 2023 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa ‘on strengthening reporting systems on violence against children’; toelichting bij aanbeveling CM/REC(2023)8, <https://rm.coe.int/0900001680aba84e>.

²⁰ Toelichting bij aanbeveling CM/REC(2023)8, nr. 76.

been adopted by several countries in Europe and could be a source of inspiration for member States.”²¹

Ook het Lanzarote Comité, het Comité van de 48 partijen bij het Verdrag van Lanzarote²² ziet het IJslandse Barnahus-model als een veelbelovende praktijk (Lanzarote Committee, 2022: 109, 112 en 113).

Op heden vinden de principes uit de Barnahus impliciet of expliciet reeds toepassing in heel wat Europese landen en in Europese regelgeving. Een grote meerderheid van Europese landen, waaronder België, hebben zich geëngageerd om de principes uit deze internationale teksten in hun eigen rechtstelsels te implementeren.

8. AFRONDEND

Op welke wijze wordt in Vlaanderen in de nieuwe Veilige Huizen vormgegeven aan de principes van kindvriendelijke justitie? Welke plaats krijgen kinderen in de Veilige Huizen?

De praktijkredactie van het Tijdschrift Jeugd en Kinderrechten wil hierover in het voorjaar van 2024 een besloten en verkennend gesprek organiseren tussen verschillende betrokken actoren, om van elkaar te leren over hoe de kindpositie in de Veilige Huizen vorm kan krijgen. Waarna, in voortschrijdend inzicht, bepaalde praktijken mogelijk als goed voorbeeld kunnen worden voorgesteld.

Het wordt nog boeiend!

Min Berghmans

Jurist SAM, steunpunt Mens en Samenleving

REFERENTIES

Berg, J., & Mul, D. (2022). *Onderzoek ‘Resocialisatiebudget voor forensische cliënten’*. Den Helder: GGZ Noord-Holland-Noord. Geraadpleegd op www.ggz-nhn.nl/website/Actueel/Nieuws/Onderzoek-naar-effecten-verhoogd-inkomen-bij-kwetsbare-inwoners-afgerond.html.

Committee of Ministers (6 september, 2023). New Council of Europe Recommendation aims to strengthen national reporting systems for professionals on violence against children. *Newsroom on Children’s Rights*. Geraadpleegd op www.coe.int/en/web/children/-/new-council-of-europe-recommendation-aims-to-strengthen-national-reporting-systems-for-professionals-on-violence-against-children.

Coppens, E., De Cuyper, K., & Van Audenhove, C. (2018). *De Kindreflex: de ontwikkeling van een Vlaamse Kindcheck met toepassing in de geestelijke gezondheidszorg*. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op https://kindreflex.be/wp-content/uploads/2021/07/2018_09-Rapport-13-EF-13-Eindrapport-Kind-check-v2.docx.pdf.

²¹ Toelichting bij aanbeveling CM/REC(2023)8, nr. 77.

²² Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 oktober 2007.

- Council of Europe (2022). *Council of Europe strategy for the rights of the child (2022-2027)*. Geraadpleegd op <https://rm.coe.int/council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-child/1680a5ef27>.
- Council of Europe (2023). *Barnahus: a European journey Findings of a mapping study on multidisciplinary and interagency child-friendly justice models responding to violence against children*. Programma van een studiedag op 28 september 2023. Geraadpleegd op <https://rm.coe.int/0900001680ac8c68>.
- Denis, M. (23 november, 2023). *Coercive control, a Belgian definition*. Verdiepende sessie op de internationale conferentie ‘Samenwerken aan een veilig(e) (t)huis: multidisciplinaire centra en de aanpak van gendergerelateerd en intrafamiliaal geweld’.
- Dewaele, B. (25 november, 2023). Vlaamse regering opent 5 nieuwe Veilige Huizen in strijd tegen intrafamiliaal geweld. *Gazet van Antwerpen*. Geraadpleegd op www.gva.be/cnt/dmf20231125_93820641.
- Felitti, V.J., Anda, R.F., Nordenberg, D., Williamson, D.F., Spitz, A.M., Edwards, V., Koss, M.P., & Marks, J.S. (1998). The relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 4, 245-258.
- Janssen, J., Juncker, K., Haans, T., & Trommelen, B. (2020). Gluren bij de burens: Wat kunnen we leren over samenwerken op basis van de Vlaamse ervaringen met Family Justice Centers? *PROCES*, 3, 207-216.
- Lanzarote Committee (2022). *The protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs): Addressing the challenges raised by child self-generated sexual images and/or videos. Implementation report*. Geraadpleegd op <chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/implementation-report-on-the-2nd-monitoring-round-the-protection-of-ch/1680a619c4>.
- Leeman, L., & Van Hoorde, K. (24 november, 2023). *De kindreflex bij intrafamiliaal geweld*. Verdiepende sessie op de internationale conferentie ‘Samenwerken aan een veilig(e) (t)huis: multidisciplinaire centra en de aanpak van gendergerelateerd en intrafamiliaal geweld’.
- Scholten, N., & Swennen, V. (23 november, 2023). De rol en aanpak van politie en parket binnen het Family Justice Center. Verdiepende sessie op de internationale conferentie ‘Samenwerken aan een veilig(e) (t)huis: multidisciplinaire centra en de aanpak van gendergerelateerd en intrafamiliaal geweld’.
- Steketee, M., Tierolf, D., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). *Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Een kwestie van lange adem*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut. Geraadpleegd op www.verwey-jonker.nl/artikel/onderzoek-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling-in-dertien-veilig-thuis-regios/.
- Van den Broeck, S. (2017). *Samen sterk tegen huiselijk geweld. Ketenaanpak verenigt hulpverleners uit verschillende disciplines*. Geraadpleegd op www.weliswaar.be/ketenaanpak.
- Versweyvelt, A.-S., & Put, J. (2018). *Wegwijzers beroepsgeheim. 4. Meldrechten en meldplichten*. Departement Welzijn, Volksgezondheid & Gezin, Brussel. Geraadpleegd op <https://www.law.kuleuven.be/isr/wegwijzer-4-1>.
- X (2023, 25 november). Vlaamse regering opent vijf nieuwe Veilige Huizen in strijd tegen intrafamiliaal geweld. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd op www.hln.be/binnenland/vlaamse-regering-opent-vijf-nieuwe-veilige-huizen-in-strijd-tegen-intrafamiliaal-geweld~a3c5d949/.